

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет психології
Кафедра соціальної психології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ДИТЯЧА ПСИХОТРАВМАТЕРАПІЯ»»

Термін навчання : 3 роки 10 місяців
053 Психологія (Бакалавр)
«Дитяча психологія і психологічна практика»
Галузі знань 05 Соціально-поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “ 30 ” серпня 2023 р

м. Івано-Франківськ – 2023

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Дитяча психотравматерапія
Викладач	Когутяк Надія Михайлівна
Контактний телефон викладача	0666375758
Email викладача	nadiia.kogutiak@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС: 90 год
Мова викладання	Українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Понеділок 14.00-15.00

2. Анотація навчальної дисципліни

Дитяча психотравматерапія як один із напрямів психологічної науки є затребуваною теоретико-прикладною дисципліною. Насильство в родині, сексуальне та фізичне скривдження, ДТП, стихійні лиха, війна, кримінальні випадки, смерть близьких – ці психотравмуючі події трапляються в світі, на жаль, надто часто. Частина дітей, що переживала такі події, може мати різні психологічні труднощі, зокрема посттравматичний стресовий розлад. Без належної фахової допомоги дитині та родині ці труднощі можуть змінювати траєкторію життя і мати значні негативні наслідки в майбутньому. Надати вчасно фахову допомогу такій дитині – це не тільки застосувати певні теоретичні й науково-доказові методи, але й добре розуміти вікові можливості й потреби дитини. Тому, проблема дитячої психотравми торкається усіх нас як суспільства, оскільки є спільною відповідальністю щодо запобігання, виявлення та надання вчасної допомоги. Важливим викликом сьогодення у розвитку дитячої психотравматерапії є розвиток програм допомоги дітям, які пережили психотравмуючі події, та вишкіл фахівців для роботи у цій сфері. Діти та підлітки з посттравматичним розладом й іншими психологічними труднощами, пов'язаними з психотравмою, потребують спеціалізованої фахової психотерапевтичної допомоги. Міжнародні протоколи подають чіткі рекомендації щодо застосування специфічних видів психотерапії при тому чи іншому розладі. Організація фахової психологічної та психотерапевтичної допомоги вимагає компетентності фахівців у специфічних науково обґрунтованих моделях лікування наслідків психотравмуючих подій.

Навчальна програма дисципліни «Дитяча психотравматерапія» розроблена відповідно до структури та змісту навчальних посібників, які рекомендовано для студентів вищих навчальних закладів психологічного напрямку. Дисципліна «Дитяча психотравматерапія» належить до циклу професійної (теоретичної) підготовки бакалавра і має статус обов'язкової.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою викладання курсу «Дитяча психотравматерапія» є формування у студентів теоретико-методологічних основ наукового світогляду, навичок аналітичного підходу до сучасних і традиційних підходів дитячої психотравматерапії, підвищення рівня психологічної компетентності у сфері психотравматології; ефективного застосування методів травмафокусованої когнітивно-поведінкової терапії.

Дисципліна «Дитяча психотравматерапія» покликана сформувати в студентів уявлення про предмет і методи дитячої психотравматерапії, стратегії обстеження дітей, що пережили травму, стадії психотравми, основні принципи психосоціальної і

психологічної роботи, розуміти наслідки психотравми, особливості посттравматичної стресової реакції, особливості формування впевненості у собі у дітей та підлітків. Курс покликаний сформувати у студентів професійні знання і уміння у сфері створення сприятливих умов для психологічної допомоги дітям при психотравмі; навчити використовувати індивідуальний, особистісно-орієнтований підхід у психологічній практиці.

Основними завдання курсу є:

- Формування уявлення про предмет, структуру, методологію дитячої психотравматології;
- Отримання знань про основні тенденції розвитку дитячої психотравматології, основні сучасні напрямки та концепції, міждисциплінарні зв'язки;
- Проаналізувати основні проблеми дитячої психотравматології: предмет, методи, закономірності, концепції, принципи і тенденції розвитку; практичні сфери застосування;
- Навчити студентів диференціювати основні ознаки переживання дітьми психологічної травми;
- Допомогти розібратися студентам в широкому спектрі терапевтичних втручань, а також тих можливих труднощів, з якими вони можуть зіткнутися, консультуючи дітей, що пережили психотравмуючий досвід;
- Сприяти формуванню цілісного бачення студентами своєї майбутньої діяльності, вміння використовувати здобуті знання з дитячої психотравматології для психотерапевтичної та консультативної роботи.

Виходячи з мети та основних завдань навчального курсу, він містить різні форми й методи навчально-методичної роботи, які орієнтують студентів на самостійну творчу учбову діяльність, оволодіння навичками та вміннями працювати з методиками й використовувати їх у своїй практичній діяльності. При формуванні курсу були обрані науково-доказові методи і прийоми терапевтичних втручань, програми психологічної допомоги. Перед кожним семінарським чи практичним заняттям студенту рекомендується ознайомитися із лекційним матеріалом, що присвячений огляду методів і основних результатів досліджень дитячої психотравматології.

4. Програмні компетентності та результати навчання

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії, здатність до рефлексії, емпатії та переконання.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

СК6. Здатність використовувати психоедукаційні, психопрофілактичні та психотерапевтичні техніки для спрямованого впливу на свідомість і поведінку в процесі психологічної допомоги

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

СК10. Здатність визначати відповідність нормативам розвитку та організовувати психологічну допомогу дітям та підліткам.

Досягти програмних результатів:

ПР10. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до інтервізії та супервізії.

ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. у роботі з особами, що отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

ПР19. Планувати і реалізовувати різні види психологічної допомоги в залежності від потреб цільової аудиторії з врахуванням соціального та сімейного контексту.

ПР20. Знаходити оптимальні рішення, що відповідають науково- доказовим протоколам та рекомендаціям щодо надання допомоги у сфері психічного здоров'я.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни	
Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	14 год
семінарські заняття / практичні / лабораторні	10 / 6 / 0 год
самостійна робота	60 год

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
VII	053 Психологія	IV	нормативний

Тематика навчальної дисципліни				
Тема	кількість год.			
	лекції	сем. заняття	практ. заняття	сам. роб
Тема 1. <i>Особливості психосоціальної та терапевтичної роботи з дітьми та підлітками, що пережили психотравму</i>	2	2		5
Тема 2 <i>Особливості роботи у травмафокусованій когнітивно-поведінковій терапії</i>	2	2	2	10
Тема 3 <i>Травмафокусовані компоненти допомоги</i>	2		2	10
Тема 4. <i>Компоненти, сфокусовані на втраті</i>	2		2	10

Тема 5. <i>Робота з інтрузіями</i>	2	2		10
Тема 6. <i>Техніки корекції збудливості</i>	2	2		10
Тема 7. <i>Аналіз та пропрацювання захисної поведінки та уникнення</i>	2	2		5
ЗАГ.:	14	10	6	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

<p>Загальна система оцінювання навчальної дисципліни</p>	<p>Оцінювання навчальних досягнень студентів за усіма видами навчальних робіт проводиться за поточним і підсумковим контролюми. Об'єктом оцінювання знань умінь та навичок студентів є програмний матеріал освітнього компонента, засвоєння якого перевіряється під час контролю. Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмного матеріалу, виконання практичних, робіт, умінь самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту, здатності публічно, письмово чи в електронному форматі представляти певний матеріал. Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться в усній та письмовій формі (опитування на семінарських заняттях, тестування, контрольна робота, самостійна робота). Підсумковий контроль - залік. Залік виставляється на останньому семінарському занятті як підсумок виконання всіх визначених робочою програмою завдань. Мінімальна кількість балів – 50. Максимальна кількість балів – 100.</p> <table border="1" data-bbox="600 1234 1495 1525"> <thead> <tr> <th colspan="2">Накопичування балів під час вивчення дисципліни</th> </tr> <tr> <th>Види навчальної роботи</th> <th>Максимальна кількість %</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Лекція</td> <td>-</td> </tr> <tr> <td>Семінарське заняття</td> <td>20 (4*5)</td> </tr> <tr> <td>Самостійна робота</td> <td>30 (3*10)</td> </tr> <tr> <td>Поточний тестовий контроль знань</td> <td>30 (3*10)</td> </tr> <tr> <td>Підсумковий контроль знань (контрольна робота)</td> <td>20 (1*20)</td> </tr> <tr> <td>Максимальна кількість балів</td> <td>100</td> </tr> </tbody> </table>	Накопичування балів під час вивчення дисципліни		Види навчальної роботи	Максимальна кількість %	Лекція	-	Семінарське заняття	20 (4*5)	Самостійна робота	30 (3*10)	Поточний тестовий контроль знань	30 (3*10)	Підсумковий контроль знань (контрольна робота)	20 (1*20)	Максимальна кількість балів	100
Накопичування балів під час вивчення дисципліни																	
Види навчальної роботи	Максимальна кількість %																
Лекція	-																
Семінарське заняття	20 (4*5)																
Самостійна робота	30 (3*10)																
Поточний тестовий контроль знань	30 (3*10)																
Підсумковий контроль знань (контрольна робота)	20 (1*20)																
Максимальна кількість балів	100																
<p>Вимоги до письмових робіт</p>	<p><i>Підготовка рефератів та тематичних повідомлень</i> <i>передбачає бібліографічну роботу з систематизації та аналізу літератури; глибокий та детальний аналіз проблеми (робіт зарубіжних і вітчизняних авторів, вивчення і аналіз необхідних нормативних документів).</i></p> <p><u><i>Алгоритм підготовки</i></u></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Ознайомтеся з вимогами (тематикою, колом необхідної літератури, ракурсом освітлення проблеми) до реферату або тематичного повідомлення.</i> <i>Підберіть літературу, у якій розкривається проблема. При підборі літератури користуйтеся бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним), консультуйтеся з викладачами та</i> 																

колегами, здійсніть пошук по дереву посилань та в Інтернет.

- Складіть план реферату або повідомлення.
- Опрацюйте літературні джерела, користуючись порадами до конспектування першоджерел.
- Систематизуйте опрацьований матеріал відповідно до плану реферату чи тематичного повідомлення.
- Дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми.
- Оформіть реферат у друкованому вигляді відповідно до вимог (титульна сторінка із зазначенням теми, інформації про авторів та місця виконання роботи; сторінка із детальним змістом реферату; основний текст із посиланнями на роботи цитованих авторів; висновки, що містять авторські міркування, узагальнення тощо; список використаної літератури).

Тематичне повідомлення не потребує друкованого оформлення, оскільки презентується виключно усно. На основі проведеної роботи підготуйте усну доповідь (див. вимоги до усних виступів).

Конспектування та аналіз першоджерел передбачає поглиблений розгляд окремих питань теми. Для конспектування пропонуються статті з фахових журналів, розділи монографій або підручників.

Алгоритм підготовки

Прочитайте запропоноване першоджерело.

Правильно оформіть бібліографію першоджерела (автор, назва, вихідні дані).

Складіть план (простий або складний).

Для кожного пункту плану виділіть основні положення проблеми, яка висвітлюється у першоджерелі.

Представте прочитаний текст у вигляді тез або анотації, використовуючи, при потребі, схеми, таблиці, графіки тощо.

Для самоперевірки перекажіть статтю, використовуючи власний конспект.

Підготовка звітів, за результатами виконання практичних та професійно-орієнтованих завдань має на меті оформлення результатів самостійної роботи студентів у вигляді презентації Power Point, їх узагальнення та систематизацію.

Алгоритм підготовки

Виконайте усі необхідні пункти з підготовки практичних (професійно-орієнтованих) завдань.

За результатами проведеної роботи підготуйте звіт, орієнтуючись на вимоги прописані у плані практичного (лабораторного) заняття та загальні вимоги до письмових звітів.

Здайте звіт викладачу по завершенню лабораторного заняття (для студентів денної форми навчання).

Складіть звіти, зазначені у пункті «Вимоги до екзамену», по

	<p>порядку в окрему папку та здайте їх у термін, вказаний викладачем (для студентів заочної форми навчання). Підготовка усних виступів, в тому числі захистів та презентацій власної дослідницької роботи, а також презентацій рефератів і тематичних повідомлень передбачає вміння презентувати зроблене на загал та захистити результати своєї роботи.</p> <p><u>Алгоритм підготовки</u> Виконайте усі необхідні пункти з підготовки завдань, що потребують усної презентації. За результатами проведеної роботи підготуйте детальний звіт. На основі звіту розробіть текст усного виступу (див. вимоги до усних доповідей).</p> <p>Підготовка до підсумкової модульної роботи (ПМР) має на меті узагальнення та систематизацію знань з окремого модуля або дисципліни у цілому.</p> <p><u>Алгоритм підготовки</u> Ознайомтеся з переліком питань та завдань до ПМР або екзамену. Підберіть підручники, інструктивно-методичні матеріали або іншу довідкову літературу, необхідну для підготовки Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками. Визначте рівень знань з кожного питання. Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, виконання окремих завдань тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до практичних занять. Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або виконайте практичне завдання. Пам'ятка. Якщо Ви маєте труднощі у підготовці окремих теоретичних питань або виконанні практичних завдань, Ви можете звернутися за консультацією до викладача. Час проведення консультацій зазначений у Графіку проведення консультацій (кафедра соціальної психології).</p>
Семінарські заняття	<p>При підготовці до семінарських занять студенти повинні продемонструвати вміння здійснювати огляд літератури за ключовими поняттями теми, анотують та конспектують першоджерела, оформляють відповіді на питання семінару у вигляді асоціативних малюнків-схем, пишуть есе, розглядають клінічні випадки, дискутують з приводу напрямків психологічної допомоги особам, розробляють заходи психологічної просвіти з питань збереження психічного здоров'я і стану психологічного благополуччя. Усне опитування студентів може здійснюватись індивідуально або фронтально.</p> <p>Критерії оцінювання: - розуміння роботи навчальної групи та викладача за обраною формою (1 б.);</p>

- ступінь готовності до роботи за обраною формою, використання наочності (роздаткових матеріалів, заповнення таблиць, схем, малювання на дошці, плакати) (2 б.);
- вільне володіння матеріалом щодо обраного питання, пояснення головних понять (1 б.);
- підведення підсумків, вміння робити висновки (викладення основної ідеї теми, що розглядалася, у вигляді тез, вираження власного ставлення до питань, що висвітлюються, зазначення ще не вирішених проблем, звернення до аудиторії тощо) (1б.)
Як обов'язковий вид роботи з вивчення предмету «Дитяча психотравматерапія», що включений до навчальної підготовки студентів-психологів, самостійна робота включає:

- підготовка теоретичних питань до практичних занять;
- підготовка рефератів та тематичних повідомлень;
- конспектування та аналіз першоджерел;
- підготовка завдань до практичних занять;
- підготовка звітів, за результатами виконання практичних та професійно-орієнтованих завдань (в тому числі тез і статей);
- підготовка усних виступів та безпосередні виступи (в тому числі захисти та презентації дослідницьких проєктів та психокорекційної програми розвитку);
- підготовка до підсумкових модульних робіт та екзамену.

Впродовж семінарських та практичних занять студенти повинні:

1. Розглянути поняття про психотравму. Проаналізувати почуттєві, когнітивні, соматичні та поведінкові реакції на травму у дітей та підлітків. Назвати й описати стадії та види психотравми. Знати основні рекомендації з синопсису рекомендацій NICE при роботі з ПТСР у дітей та підлітків. Пояснити застосування ігрових, малюнкових, наративних та імагінативних технік
2. Знати стратегії обстеження дітей, що пережили травму. Пояснити принципи обстеження травматичного переживання втрати. Проаналізувати роль терапевта у ТФ КПТ. Розуміти роль психотерапевтичного стосунку та професійної компетентності терапевта.
3. Знати особливості психоедукації для дітей з психотравматичним досвідом. Розуміти роботу з батьківською компетентністю. Охарактеризувати техніки релаксації. Розуміти вираження та модуляцію емоцій для дітей та їх батьків. Знати когнітивні коупінг стратегії та їх опрацювання. Визначити шляхи сприяння майбутній безпеці та розвитку.

	<p>4. Розуміти психоедукацію при втраті, оплакування втрати та вирішення амбівалентних почуттів щодо померлої особи. Проаналізувати важливість збереження позитивних спогадів про померлу особу. Знати особливості перегляду стосунків із померлими особами та встановлення актуальних стосунків.</p> <p>5. Груповий формат роботи для дітей та підлітків, що переживають психотравму. Знайомство, представлення, реакції на стреси війни (нормалізація та роз'яснення). Створення безпечного місця, техніки роботи в уяві. Робота зі снами. Відволікання уваги.</p> <p>6. Знати техніки розслаблення м'язів, контрольованого дихання. Розуміти та впізнавати коупінг «Я-твердження». Застосовувати термометр страху. Розуміти гігієну сну. Планувати щоденні активності у програмах дитячої психотраumatології.</p> <p>7. Знати особливості уникнення і експозиції. Вміти проводити груповий мозковий штурм травматичних нагадувань. Розуміти поняття градуїрованої експозиції, індивідуальної ієрархії страху. Проаналізувати корисне і некорисне уникнення. Знати різні види експозиції до травматичних спогадів: малювання, листи, проговорювання.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	До підсумкового контролю допускаються студенти, які виконали не менше 55% завдань, передбачені навчальною програмою з дисципліни та набрали за поточну успішність кількість балів, не меншу за 50 балів
Підсумковий контроль	Залік виставляється на завершальному семінарському занятті шляхом підсумку попередньо отриманих результатів за різні форми контролю

8. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи	Студенти денної форми навчання виконують і здають всі завдання для самостійної роботи під час тижнів контролю самостійної роботи студентів. Тести до тем виконуються у день відповідного практичного заняття. Студенти, які навчаються за індивідуальним графіком, виконують всі завдання згідно вимог, проходять тестування за темами. Оцінки за роботу на семінарських заняттях отримують за виконання самостійної роботи та її презентації не пізніше ніж за 1 тиждень до останнього семінарського заняття.
Відвідування занять	Політика курсу передбачає своєчасне виконання студентами усіх видів робіт. У випадку пропуску пар з поважних причин студенти мають право відпрацювати невиконаний обсяг робіт за умови надання необхідної документації (довідки і т.ін.). Усі ці роботи повинні бути виконані й представлені студентом у встановлений час консультацій, при цьому не

	пізніше ніж за 1 тиждень до останнього семінарського заняття в даній студентській групі. Студент, який пропустив заняття без поважних причин, не отримує бали за усні відповіді. Невиконані своєчасно тести, контрольну роботу, завдання для самостійної роботи можуть виконати і здати до наступного семінарського заняття, однак оцінка при цьому буде знижена на 20 %. Передбачено додаткові бали (до 3) за активну участь на семінарських заняттях чи іншу наукову активність.
Академічна доброчесність	Студенти повинні дотримуватися норм поведінки, прописаних у Положенні про академічну доброчесність у Прикарпатському національному університеті ім. В. Стефаника. Положення про запобігання академічному плагіату: https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/04/nova-redaktsiia-polozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu.pdf Положення 2 https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/Кодекс.FR12.pdf У випадку виявлення випадків плагіату у виконанні навчальних завдань, академічної недоброчесності (списування), пред'явлені студентом завдання не зараховуються.
Неформальна освіта	Можливі зарахування курсів, які відповідають змісту дисципліни загалом чи її окремих тем. Такі курси зараховуються відповідно як опрацьована тема чи як виконане практичне завдання за умови наявності презентації пройденого курсу та його підтвердження сертифікатом. Рекомендовані платформи: Prometheus , EdEra, Coursera Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про порядок зарахування результатів неформальної освіти у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №819 від 29.11.2019) - https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhnja/

8. Рекомендована література

1. Психосоціальна допомога в роботі з кризовою особистістю : навчальний посібник / наук. ред. та керівник проблем. групи – Л. М. Вольнова. – К. , 2012. – 275 с.
http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/12349/1/Volnova_psyhosoc.dopomoga%20u%20krizy.PDF
2. ПОСТТРАВМАТИЧНИЙ СТРЕСОВИЙ РОЗЛАД АДАПТОВАНА КЛІНІЧНА НАСТАНОВА, ЗАСНОВАНА НА ДОКАЗАХ https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/2016_121_akn_ptsr.pdf
3. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 3. – Київ, 2018. – 236 с.
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/d/430841.pdf>
4. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко... Царенко Л. Г.; за ред. З. Г. Кісарчук. – К. : ТОВ “Видавництво

“Логос”. 2017 р. – 207 с. http://psychology-naes-ua.institute/userfiles/files/%D0%9F%D0%9E%D0%A1%D0%86%D0%91%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%D0%9F%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B6%D0%B4%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%BC%2017_03_2015.pdf

5. Психологічна допомога дитині у психотравмуючій ситуації. Методичний посібник. / Уклад. : Г.Б.Растроста . – Суми. НВВ КЗ СОІППО : 2018. 64с.
6. Діти і війна: навчання технік зцілення. Посібник https://k-s.org.ua/wp-content/uploads/2019/08/%D0%94%D1%96%D1%82%D0%B8-%D1%96-%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА:

1. Методичні рекомендації щодо надання першої психологічної допомоги сім'ям з дітьми, дітям, які перебувають/перебували у зоні збройного конфлікту <http://www.mvk.if.ua/cssm/29453>
2. Психологічна допомога учасникам АТО та їх сім'ям : колективна монографія / М. І. Мушкевич, Р. П. Федоренко, А. П. Мельник [та ін.] ; за заг. ред. М. І. Мушкевич–Луцьк : Вежа-Друк, 2016. – 260 с <https://core.ac.uk/download/pdf/153586467.pdf>
3. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми: посіб. у 2-х ч.; Ч. 2 (Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми) / А. В. Аносова, О. В. Безпалько, Т. П. Цюман та ін. / За заг. ред.: Т. В. Журавель, З. П. Кияниці. – К. : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. – 352 с <http://www.p4ec.org.ua/upload/education/library/1513689573.pdf>
4. Овсяннікова Я.О. Форми і методи роботи з дітьми і підлітками, які пережили насильство. *Вісник Національного університету оборони України* 4 (29) /2012. С.217 – 221 http://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/2169/1/Vnaou_2012_4_46.pdf
5. Психосоціальна допомога внутрішньо переміщеним дітям, їхнім П 61 батькам та сім'ям з дітьми зі Сходу України : посіб. для практиків соціальної сфери / Мельник Л.А. та ін. ; за ред. Волинець Л.С. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Калита», 2015. – 72 с <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pozashkilna/psychologichna-sluzhba/pos-bnik-shhodo-psixosocz-alno-dopomogi.pdf>
6. Музиченко І. В. Шляхи подолання дитячої психотравми в діяльності працівників психологічної служби : [метод. рек.] / Музиченко І.В., Ткачук І.І. - Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. - 88 с. <https://lib.iitta.gov.ua/707675/1/%D1%88%D0%BB%D1%8F%D1%85%D0%B8.pdf>
7. Корнієнко І.О. Досвід надання допомоги дітям і сім'ям - жертвам військового конфлікту : практ. посіб. / І. О. Корнієнко, І. М. Лісовецька, Ю. А. Луценко, Д. Д. Романовська. – Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. – 152 с. https://lib.iitta.gov.ua/709040/1/%D0%94%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D0%B4_%D0%A1%D0%96%D0%9E_2017.pdf
8. Діти і війна: навчання технік зцілення. Робочий зошит. https://k-s.org.ua/wp-content/uploads/2019/08/%D0%94%D1%96%D1%82%D0%B8-%D1%96-%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0%B9-%D0%B7%D0%BE%D1%88%D0%B8%D1%82.pdf

Викладач

Когутяк Надія Михайлівна